

حوزه های علمیه تحول و کارآمدی اخلاقی در هدایت جامعه

پریوش محمدی^۱

۱. طلبه سطح دو حوزه علمیه فاطمه الزهراء (س) - اسلام آباد غرب - آذرماه ۱۴۰۴

چکیده:

حوزه در اصطلاح شیعه به معنی مرکز علوم دینی یا به عبارت دیگر مرکز بررسی و پژوهش در فقه، اصول، حدیث و امور مربوط به تربیت مجتهد و مبلغ در زمینه شریعت اسلام می باشد. اولین حوزه علمیه ویژه شیعیان در سده ی چهارم قمری در شهر نجف عراق در کنار حرم علی بن ابیطالب (امام اول شیعیان) توسط شیخ طوسی برپا شد. هدف اصلی این پژوهش بررسی جایگاه حوزه های علمیه تحول و کارآمدی اخلاقی در هدایت جامعه و انسان ها است. اهمیت و ضرورت این است که حوزه علمیه تاثیری خوبی در زندگی و اخلاق افراد جامعه می گذارد و جامعه را به سمت رشد و کمال هدایت می کند. درنگارش این مقاله از روش توصیفی_تحلیلی استفاده شده است و اطلاعات آن از طریق کتابخانه ای گردآوری شده است. در نتیجه این مقاله چنین آمده است که حوزه های علمیه شیعه همواره کانون تربیت نخبگان و فرزاندانی بوده که رسالت پاسداری از معارف اسلامی و انتشار آن را در طول اعصار و قرون بر دوش داشته اند. دانشمندانی که با سلاح علم و کلام و قلم به احیا و اصلاح جوامع انسانی همت گمارند و واسطه فیض دریافت پیام خدا و کسب معرفت و بصیرت گردند.

کلید واژه: حوزه های علمیه ، تحول و کارآمدی ، اخلاقی ، هدایت جامعه

مقدمه :

حوزه علمیه مرکز پرورش آن دانشمندان ربانی می باشد و طلبه همان آموزنده و جوینده‌ای است که در مسیر شدن قرار دارد طلبه امروز رهبر دینی و پیشوای فکری فردای جامعه اسلامی می باشد. حوزه علمیه باترویج ارزشهای اخلاقی می تواند به کاهش فساد و ارتقای اخلاق در جامعه کمک کند.

راه و روش و علم آموزی و عمل به دستورات دینی و پاسداری از مرز دین و باورهای اسلامی راه انبیا و اولیای برگزیده خداوند می باشد. طلاب علوم دینی که به میدان علم و دانش و عمل پا می گذارند. از بهترین بندگان خداوند متعال می باشند. هدف اصلی این پژوهش نقش حوزه‌های علمیه تحول و کارآمد اخلاقی در هدایت جامعه و انسان‌ها است، اینکه حوزه‌های علمیه و طلاب چه وظیفه‌ای در هدایت اخلاقی انسان‌های جامعه دارند. اهمیت و ضرورت این موضوع برای این است که حوزه‌های علمیه نقش بسزایی در هدایت انسان‌ها دارند و کانون تربیت نخبگان و فرزانه‌انی بوده که رسالت پاسداری از معارف اسلامی را بر عهده دارند در نگارش این مقاله از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است و اطلاعات آن از طریق کتابخانه‌ای گردآوری گردیده است. برای آشنایی بیشتر با موضوع این مقاله چند نمونه از پژوهش‌هایی که در این راستا انجام گرفته است مختصر شرح داده می شود ؛

۱. کتاب میثاق طلبگی دفتر اول رسم طلبگی، مولف: محمد عالم زاده نوری_ قم_ مرکز مدیریت حوزه علمیه سال ۱۳۹۵ .
مضمون این کتاب ویژگی‌های حوزه، کارآمد اجتماعی طلبه، روند کلی فعالیت‌های طلبه، آشنایی تخصصی با معارف دینی طلبه انقلابی ارائه شده است.
۲. درس‌هایی از اخلاق اسلامی یا آداب سیر و سلوک ، مولف: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حبیب الله طاهری، قم. جامعه مدرسین حوزه علمیه قم دفتر انتشارات اسلامی ۱۳۷۰ .
مضمون این کتاب درباره اخلاق، علم اخلاق، روش‌های بحث هر علم اخلاق و موضوع آن، ارزش حسن خلق کمال انسان در بینش الهی، تصویری از سیر و سلوک و لوازم آن ارائه شده است. ولی حسن این پژوهش در این است که حوزه علمیه در هدایت اخلاقی جامعه موثر است و آنها را به صراط مستقیم هدایت می‌کند و طلابی که در حوزه علمیه درس می‌خوانند چگونه می‌توانند تحول و کارآمدی در هدایت افراد جامعه داشته باشند. در نتیجه مقاله چنین آمده است که حوزه‌های علمیه سازمان اجتماعی و سازنده است که با جذب و پذیرش طلاب باعث می‌شود که جامعه به سوی کمال و سعادت و رستگاری حرکت کند و اگر این طلاب به خوبی نقش خود را در جامعه ایفا کنند و افراد خوب و شایسته را به جامعه تحویل دهند باعث می‌شود که جامعه ایده‌آل و منظم به وجود بیاید. دین اسلام دستورات گسترده و فراوانی داده است که اگر طلاب از دستورات اسلام پیروی و تبعیت کنند، جامعه‌ای با رعایت شئون اسلامی خواهیم داشت. روحانیت در تاریخ ایران همواره

نقش حاملان فرهنگ را داشته است و از نظر جایگاه نیز درمقام
برجسته ای قرار داشته‌اند به گونه‌ای که روحانیت به عنوان
سازمان رهبری کننده مردم و گروهی از افراد هستند.

۱. نقش حوزه های علمیه در فرهنگ سازی جامعه چیست ؟

۲. نقش حوزه علمیه در تحول جامعه چیست ؟

۳. وظایف حوزه های علمیه در جامعه منتظر در اندیشه امامین انقلاب چیست ؟

نتیجه گیری

در ارزیابی نهایی، به این نتیجه راه می یابیم، نظام آموزشی حوزه به مجموعه ای به هم پیوسته و منسجم اطلاق می شود که اجزای آن دارای ارتباط نزدیک با یکدیگرند و کارکرد آنها در جهت نیل به اهداف کل حوزه و نظام آموزشی و هدایت اخلاقی جامعه است. حوزه های علمیه نقش موثر و سازنده ای در تحول و کارآمدی اخلاقی جامعه دارند. اگر رفتار و اخلاق یک طلبه یا روحانی خیلی خوب باشد و مطابق با دستورات الهی باشد، افراد جامعه جذب آنها می شوند و آنها را الگوی خویش قرار میدهند و روی اخلاق و رفتار خود کار میکنند، این رفتار و اخلاق طلاب است که باعث می شود مردم به سمت آنها بیایند. اگر طلبه ای خدایی نکرده شئون اخلاقی و اجتماعی را رعایت نکند مردم از آنها فاصله می گیرند. تشکیل حکومت دینی، به منظور اجرای قوالتین و مقررات الهی، از شئون علمای دین و حوزه است. اهداف حوزه های علمیه متنوع و گوناگون است. این اهداف ناشی از رسالت های است که به عهده انبیای الهی قرار گرفته و به علمای دین و حوزه های علمیه به ارث رسیده است که مهمترین آنها عبارتند از: تفقه در دین، ابلاغ و تبیین دین برای مردم، اصلاح در زمین و عینیت بخشیدن به احکام اسلام و تشکیل حکومت اسلامی.

برخی از ویژگی های حوزه های علمیه عبارتند از: رابطه متقابل و صمیمی مردم و حوزه های علمیه و اتکای آنها به یکدیگر حاکمیت طبع بلند زهد، قناعت، پرهیز از تجمل گرایی و اسراف بر حوزه های

علمیه است. برگشت هویت صنفی حوزه ها و حوزویان به انبیاء و ائمه
(ع) است، بطوری که حوزه ها در این زمینه مانند نیاکان خود عمل می
کنند.

منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم.

۲. نهج البلاغه.

۳. آشوری، داریوش؛ تعریف ها و مفهوم فرهنگ؛ تهران: آگاه، ۱۳۸۰.

۴. اردبیلی، ملا احمد؛ مجمع الفایده والبرهان، قم: انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۶۲.

۵. بحرانی، سید هاشم؛ البرهان فی تفسیر القرآن، بیروت: موسسه ی الوفاء ۱۴۰۳ق.

۶. پاکتچی، احمد مدخل حوزه ی علمیه، دایره المعارف بزرگ اسلامی؛ ج ۲۱، تهران: مرکز دائره المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۹۲.

۷. پیروز مند، علیرضا؛ تحول حوزه علمیه و روحانیت؛ قم: فرهنگستان علوم اسلام قم و کتاب فردا، ۱۳۹۱.

۸. حکیمی، محمد رضا؛ هویت صنفی روحانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۱ش.

۹. خمینی، روح الله؛ صحیفه امام؛ تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

۱۰. خوبانی، مهدی، طلبه از نگاه آفتاب، ج ۱، ص ۲۵.

۱۱. عاملی، شیخ حر، وسائل الشیعه، ج ۲۷، باب ۲۸، ص ۷۸، روایت ۲۳۲۴۷

۱۲. _____، وسائل الشیعه، ج ۲۷، باب ۸، ص ۹۱، روایت ۳۳۴۹۵

۱۳. عالم زاده نوری، محمد؛ طلبه و راه و رسم طلبگی، قم: انتشارات مرکز مدیریت حوزه ی علمیه قم، ۱۳۸۱.

۱۴. _____؛ درآمدی برزیّ طلبگی، هنجارشناسی جلوه های رفتاری حوزویان، ج ۱، ص ۳۱، ۱۳۸۸.

۱۵. علم الهدی، منصور؛ درآمدی بر شناخت حوزه و روحانیت، ج ۱، ص ۱۲۹، سال ۱۳۷۹.

۱۶. کافی، احمد، ج ۱، ص ۳۴.

۱۷. مطهری، مرتضی، روحانیت؛ قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۰.

۱۸. _____؛ سیری در نهج البلاغه؛ تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۳.

۱۹. مصباح یزدی ، محمدتقی؛ مباحثی درباره حوزہ، ج ۱، ص ۳۵،
سال ۱۳۷۶.

۲۰. نجفی، محمدحسن؛ جواهر الکلام فی شرح شرایع السلام، تهران:
دارالمکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵.